

Jakości kształcenia na studiach doktoranckich UM w Lublinie

Opinie doktorantów w roku akademickim 2011/2012

Spis treści

1. Cel i przedmiot badania.....	3
2. Realizacja badania	3
3. Opis próby badawczej	3
4. Ocena jakości kształcenia na studiach trzeciego stopnia	5
5. Ocena organizacji studiów doktoranckich.....	8
7. Aktywność naukowo-badawcza doktorantów	11
8. Ocena współpracy z promotorem	14
9. Wnioski i rekomendacje	15

1. Cel i przedmiot badania

Celem badania jest poznanie opinii studentów studiów III stopnia na UM w Lublinie na temat jakości kształcenia oraz ogólnych warunków studiowania stwarzanych przez nasz Uniwersytet. Na podstawie wyników tworzone są rekomendacje działań, które umożliwią podniesienie efektywności procesu dydaktycznego oraz stworzenie jak najlepszych warunków rozwoju młodym naukowcom. Przedmiotem badań jest ogólna satysfakcja studentów z studiów doktoranckich. Jej stopień jest jednym z ważnych wskaźników jakości kształcenia na Uczelni, której monitorowanie jest jednym z elementów cyklicznie prowadzonych przez Zespół ds. Rekrutacji, Oceny Jakości Kształcenia i Absolwentów badań ewaluacyjnych.

2. Realizacja badania

Badanie zostało zrealizowane w roku akademickim 2011/2012 i miało charakter ilościowego sondażu. Doktoranci wypełniali anonimowy kwestionariusz ankiety w formie papierowej. Ankieta zawierała 23 pytania, w tym cztery „metryczkowe”. Stosowano zarówno pytania zamknięte, jak i półotwarte, w celu umożliwienia studentom uzasadnienia udzielanych odpowiedzi.

3. Opis próby badawczej

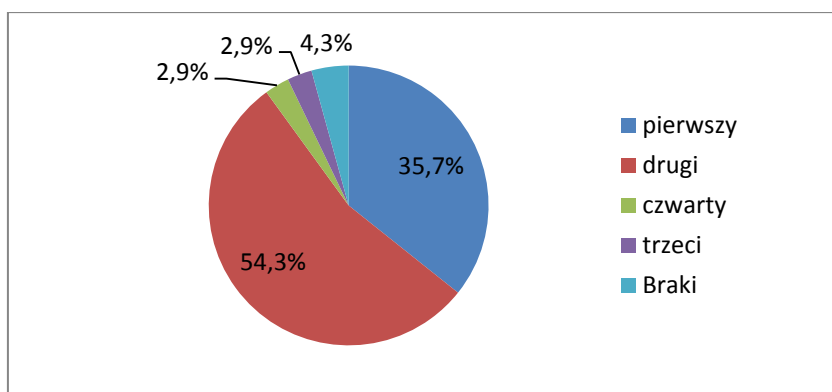
Badaniem objęto ogół uczestników studiów III stopnia na UM w Lublinie. W roku akademickim 2011/2012 na UM w Lublinie studiowało 279 doktorantów, w tym 27 na studiach niestacjonarnych. Najliczniejszą dyscypliną naukową stanowi biologia medyczna, na której studiuje 102 osoby oraz medycyna (93 osoby). Nauki farmaceutyczne studiowało 46 osób natomiast stomatologię 36. Wśród uczestników studiów III 2 osoby studiowały nauki medyczne bez przyporządkowanej dyscypliny. Liczebność zrealizowanej próby wyniosła **N =70**, co stanowi **25%** badanej populacji.

Tabela 1. Liczebność próby badawczej

	Liczba przebadanych	Liczba studentów	Odsetek przebadanych (w %)
Nauki medyczne - medycyna	37	93	39,8
Nauki medyczne - stomatologia	4	36	11,1
Nauki farmaceutyczne	3	46	6,5
Nauki medyczne - biologia medyczna	19	102	18,6
Brak wskazania dyscypliny	7	-	-
Ogółem	70	279	25

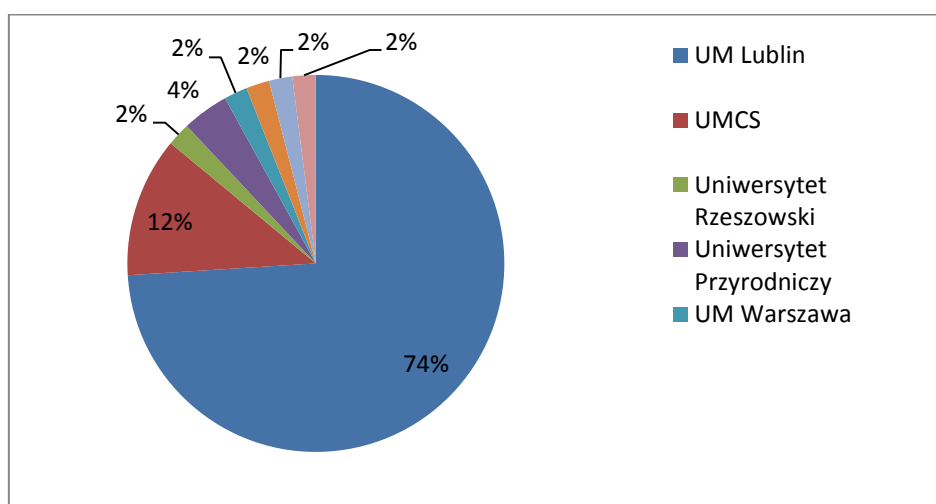
Zdecydowana większość badanych doktorantów studiuje w trybie stacjonarnym (**90%**). Studenci niestacjonarni stanowią prawie **6%** próby, natomiast w przypadku pozostałych **4%** nie udało się ustalić roku studiów. W roku akademicki 2011/2012 najliczniejszy był 2 rok studiów (**34,1%**). Najmniej osób studiowało na roku 3 (**15%**), natomiast względnie równy był udział studentów roku

pierwszego i czwartego (odpowiednio **26,5%** oraz **24,4%**). Niestety nie udało się dobrze odwzorować struktury badanej populacji doktorantów w próbie badawczej. Najliczniej reprezentowani w próbie są studenci pierwszego i drugiego roku studiów, natomiast najslabiej trzeciego i czwartego (w przypadku niewielkiego odsetka studentów nie udało się ustalić roku studiów). Z powodu niewystarczającej reprezentatywności dla poszczególnych kierunków wnioski wyciągane będą jedynie dla ogółu doktorantów, bez możliwości porównywania różnic między kierunkami i latami studiów. Struktura próby badawczej ze względu na rok studiów przedstawia wykres 1.

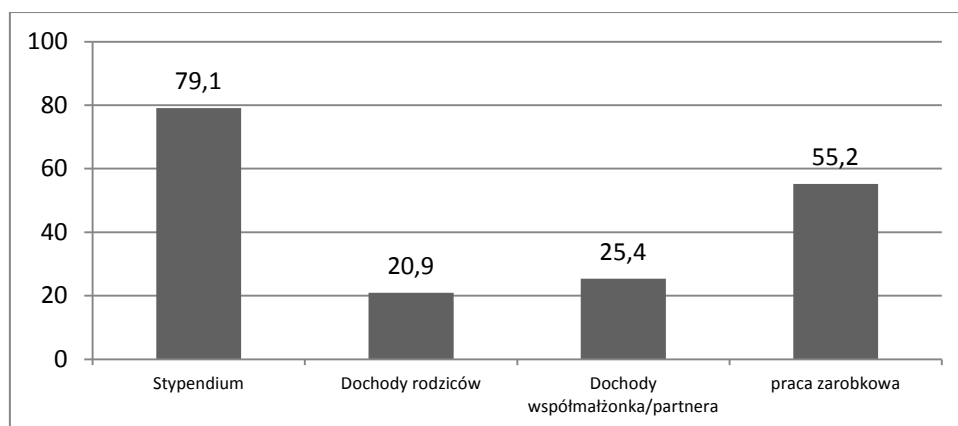
Rysunek 1. Udział w próbie badanych poszczególnych lat studiów

Doktoranci UM w Lublinie w większości kontynuują edukację na tej Uczelni. Istotną część ogółu badanych stanowią również absolwenci UMCS w Lublinie oraz Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie. Mniejszość stanowią absolwenci Uniwersytetu Rzeszowskiego oraz UM w Warszawie.

Rysunek 2 Doktoranci UM w Lublinie ze względu na ukończoną wcześniej Uczelnię

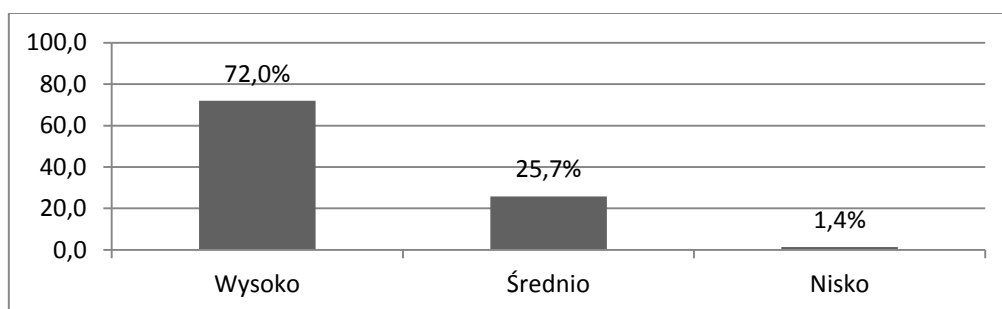
Do głównych źródeł utrzymania studentów zaliczyć można stypendium oraz pracę zarobkową. Niewielki odsetek korzysta dodatkowo ze wsparcia finansowego rodziców oraz partnerów.

Rysunek 3 Źródła utrzymania doktorantów

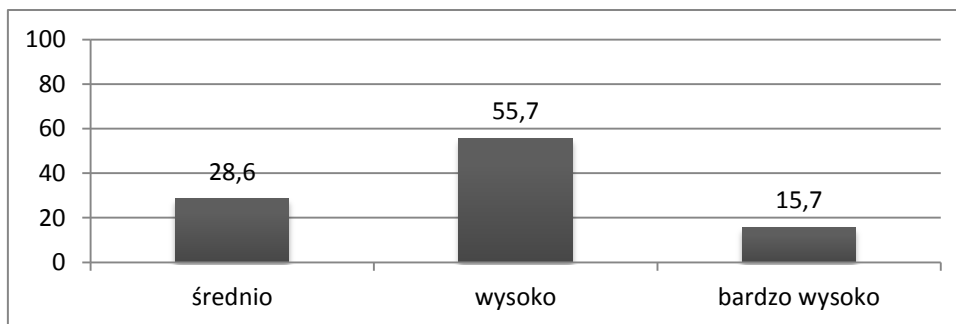
4. Ocena jakości procesu kształcenia na studiach trzeciego stopnia

Ogólny stopień zadowolenia ze studiów doktoranckich jest wysoki. Zdecydowana większość badanych wysoko oceniła zadowolenie ze studiów, natomiast co czwarta osoba określiła jego stopień jako średni. Nikt nie jest odsetek osób nisko oceniających swoje zadowolenie ze studiów.

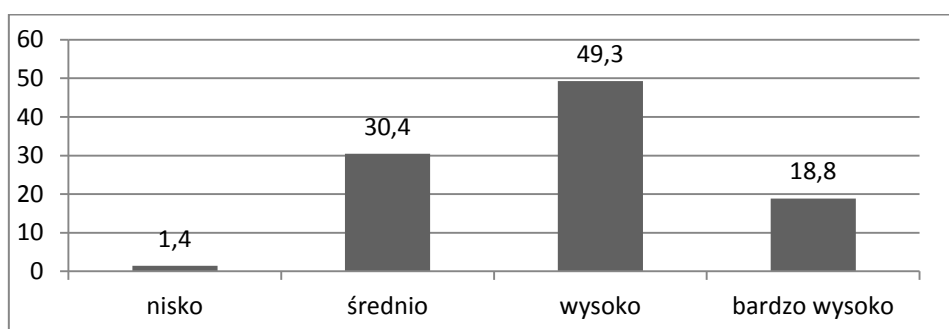
Rysunek 4 Satysfakcja ze studiów doktoranckich

Oceniając jakość kształcenia na studiach doktoranckich poproszono badanych o ocenę swojego zadowolenia z poszczególnych aspektów procesu kształcenia na UM w Lublinie. Pierwszym z nich był stopień zadowolenia z przygotowania naukowego uzyskanego podczas edukacji na III stopniu. W zdecydowanej większości został on oceniony wysoko. Co trzecia osoba czuje się przygotowana w tym zakresie średnio, natomiast nikt nie wskazał oceny negatywnej.

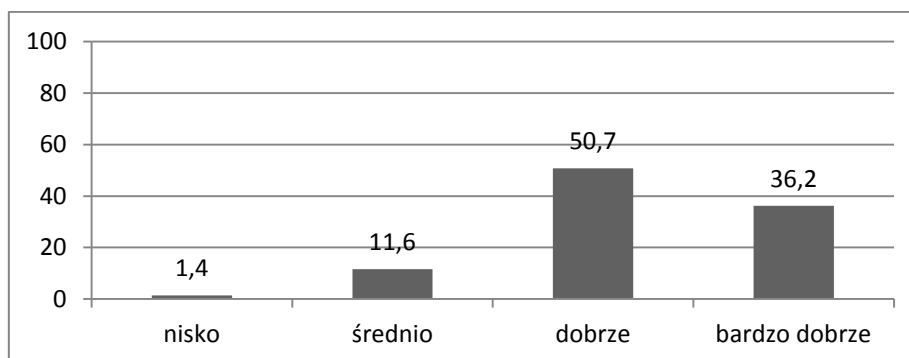
Rysunek 5 Ocena poziomu przygotowania naukowego uzyskanego w trakcie studiów

Podobnie wysoko oceniono poziom, w jakim studia przygotowują do pracy dydaktycznej. Poza nieznacznym odsetkiem, który ocenił ten aspekt negatywnie (była to jedna osoba), zdecydowana większość deklaruje zadowolenie pod tym względem. Na wykresie 5 widać, że tylko co trzecia osoba ocenia średnio studia pod tym względem, natomiast pozostali (niemal 70%) wysoko i bardzo wysoko.

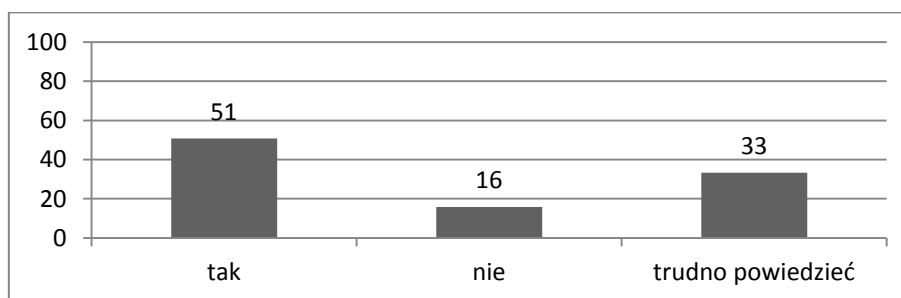
Rysunek 6 Zadowolenie z przygotowania dydaktycznego

Uniwersytet Medyczny dobrze przygotowuje doktorantów do pracy dydaktycznej. Świadczą o tym również odpowiedzi na pytanie o ocenę własnych kompetencji w tym zakresie. W tym przypadku również znikomy jest odsetek odpowiedzi negatywnych, natomiast niemal wszyscy czują się dobrze i bardzo dobrze przygotowani do prowadzenia zajęć.

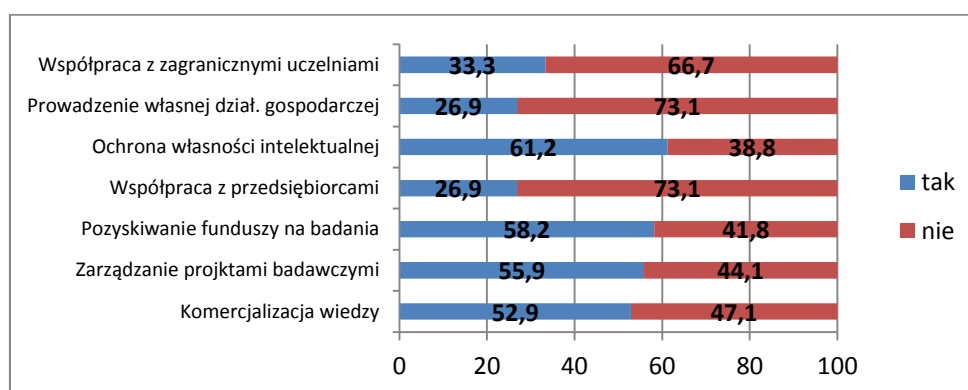
Rysunek 7 Ocena własnych kompetencji dydaktycznych

Nieco mniej zadowoleni są doktoranci pod względem tego, w jakim stopniu studia przygotowują do zdania egzaminów przewidzianych w przewodzie doktorskim. Pomimo faktu, że nieco ponad połowa badanych czuje się przygotowana pod tym względem w odpowiednim stopniu, co trzecia osoba nie potrafi ocenić, czy jej przygotowanie jest odpowiednie, natomiast co szósta uważa, że studia nie przygotowują w stopniu odpowiednim.

Rysunek 8 Przygotowanie do egzaminów objętych przewodem doktorskim

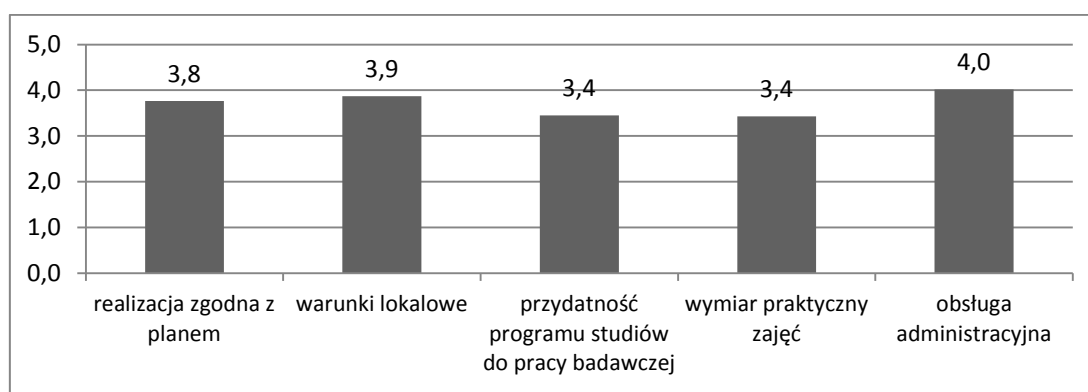
Studenci mieli możliwość oceny również tego, w jakim stopniu studia doktoranckie przygotowują w zakresie ogólnych kompetencji dotyczących funkcjonowania w środowisku naukowym oraz samodzielności w prowadzeniu pracy badawczej. Wyniki wskazują, że najmniej osób uważa, że studia przygotowują do współpracy z przedsiębiorstwami, prowadzenia własnej działalności gospodarczej oraz współpracy z zagranicznymi uczelniami. Pozostałe aspekty oceniono przeciętnie. Nieco ponad połowa uważa, że studia przygotowują w zakresie komercjalizacji wiedzy i zarządzania projektami badawczymi natomiast około 60%, że przygotowują w zakresie pozyskiwania funduszy na badania oraz działań na rzecz ochrony własności intelektualnej. Najważniejsze wydaje się zwrócenie uwagi na wpieranie studentów w zakresie budowania relacji z otoczeniem zewnętrznym, w tym zagranicznymi ośrodkami badawczymi. Stosunkowo duży jest również odsetek osób, które uważają że studia nie wyposażają w umiejętność pozyskiwania funduszy na badania, co może stanowić barierę w rozwoju młodych naukowców.

Rysunek 9 Czy uczelnia przygotowuje do działań w wymienionym zakresie?

5. Ocena organizacji studiów doktoranckich

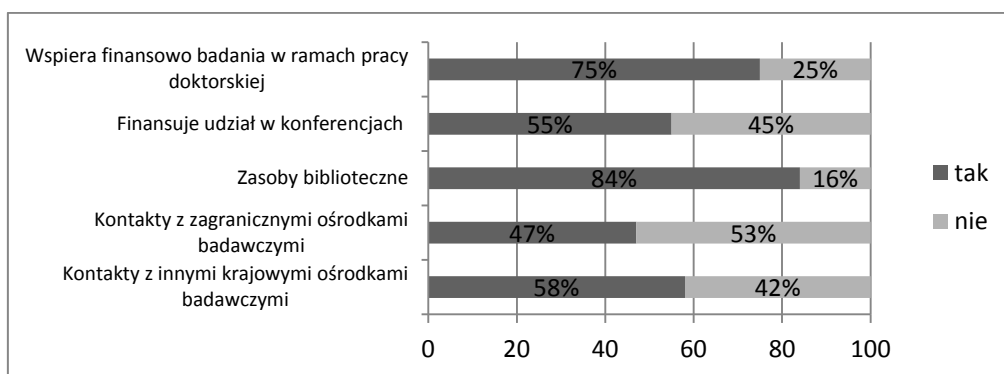
Oceniając organizację zajęć dydaktycznych doktoranci posługiwali się pięciostopniową skalą, gdzie jeden oznacza zupełny brak zadowolenia natomiast pięć, jego najwyższy stopień. Najwyżej ocenionym aspektem jest obsługa administracyjna oraz warunki lokalowe. Nieco niżej oceniono zgodność realizacji zajęć z planem studiów, natomiast aspektami na które należy zwrócić szczególną uwagę są: wymiar praktyczny zajęć oraz przydatność treści przewidzianych w programie studiów do pracy badawczej, gdyż zostały one ocenione najniżej. Możliwym działaniem naprawczym jest położenie większego nacisku na kształtowanie umiejętności praktycznych u studentów, oraz większą indywidualizację programu kształcenia, tak by treści kształcenia były podyktowane potrzebami edukacyjnymi studentów oraz aktualnymi problemami badawczymi, a w mniejszym stopniu preferencjami kadry dydaktycznej.

Rysunek 10 Średnie ocena zajęć dydaktycznych na UM w Lublinie

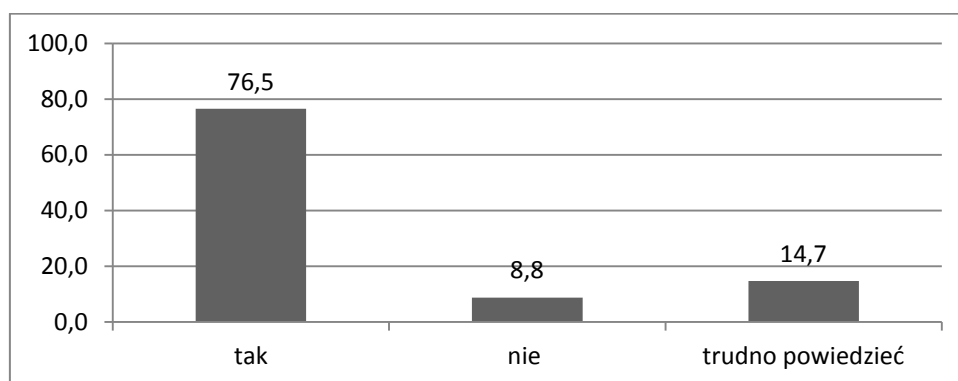
6. Ocena ogólnych warunków studiowania na UM w Lublinie

Ogólne warunki studiowania na UM w Lublinie doktoranci oceniają przeciętnie. Zdecydowana większość uważa, że uczelnia posiada odpowiednie zasoby biblioteczne i wspiera finansowo badania prowadzone w ramach przewodu doktorskiego. Ponad połowa twierdzi, że Uniwersytet pomaga studentom w rozwoju naukowym poprzez finansowanie udziału w konferencjach oraz ułatwianie w nawiązywaniu kontaktów z innymi ośrodkami badawczymi w obrębie kraju. Nieco gorzej oceniane jest wsparcie w zakresie nawiązywania kontaktów naukowych z ośrodkami badawczymi poza granicami kraju.

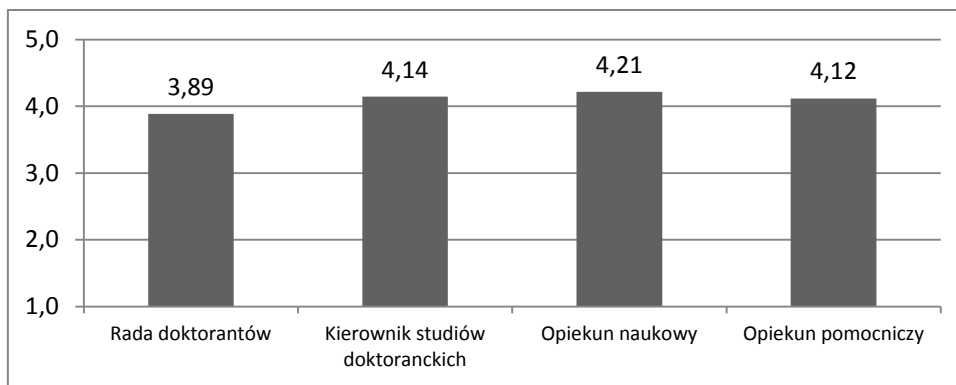
Rysunek 11 Ocena warunków studiowania na UM z uwzględnieniem poszczególnych aspektów (odpowiedzi na pytanie, czy Uniwersytet spełnia oczekiwania pod wymienionymi względami?)

Wysoko oceniono dostępność wyposażenia technicznego niezbędnego do prowadzenia badań naukowych. Jedynie co dziesiąta osoba wskazała, że nie ma takiego dostępu, jednak w komentarzach dodawano, że specyfika pracy badawczej nie wymaga zaawansowanych technologii zatem można powiedzieć, że uczelnia w pełni spełnia oczekiwania doktorantów, których praca naukowa wiąże się ze stosowaniem aparatury.

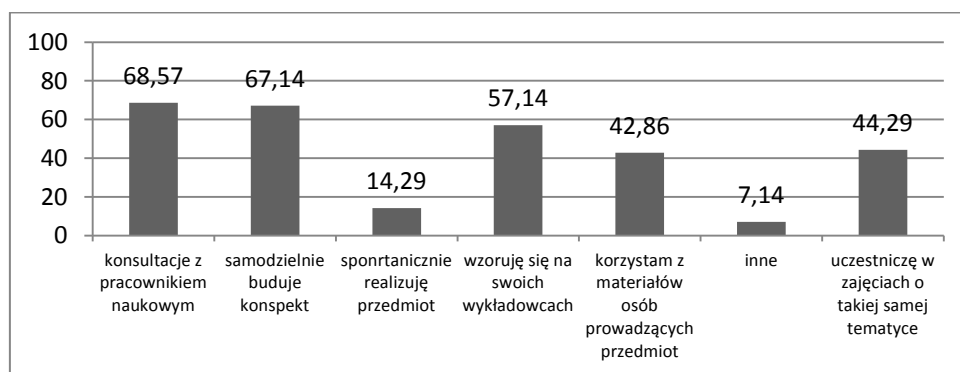
Rysunek 12 Dostęp do oprządzenia i aparatury potrzebnej do prowadzenia badań

Kolejnym aspektem organizacji studiów doktoranckich ocenionym przez studentów relatywnie wysoko, jest działalność jednostek i osób związanych z organizacją i prowadzeniem studiów doktoranckich. Najwyżej oceniono pracę opiekunów naukowych oraz kierowników studiów doktoranckich natomiast najniżej - funkcjonowanie Rady Doktorantów. Zadowolenie mierzone było przy wykorzystaniu pięciostopniowej skali, natomiast zestawienie zawarte w wykresie przedstawia średnie oceny, jakie uzyskała każda jednostka.

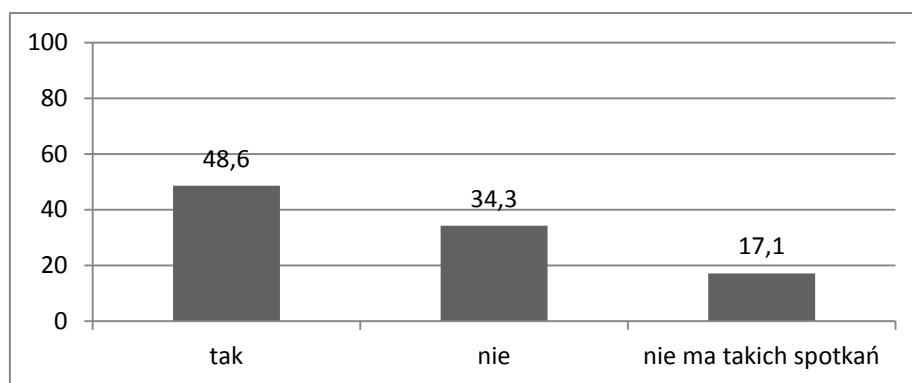
Rysunek 13 Ocena jednostek związanych z prowadzeniem studiów

Istotnym elementem studiów doktoranckich są praktyki w zakresie prowadzenia zajęć dydaktycznych. W regulaminie studiów przewidziane jest 90 godzin takich zajęć, natomiast według Doktorantów w roku poprzedzającym badanie średnio przeprowadzili oni 109 godzin zajęć dydaktycznych. **95,5%** doktorantów uważa, że uczelnia zapewnia odpowiednie warunki do prowadzenia zajęć, rozumiane jako dostępność odpowiedniego sprzętu wspomagającego efektywność kształcenia. Przygotowując się do zajęć dydaktycznych doktoranci najczęściej konsultują się z pracownikiem naukowym, wzorują się na własnych nauczycielach oraz samodzielnie buduje konspekt zajęć. Niewielki jest odsetek osób, które wskazały spontaniczną realizację zajęć bez wcześniejszego przygotowanie i konsultacji.

Rysunek 14 Sposoby przygotowywania się do zajęć dydaktycznych. (Procenty się nie sumują, gdyż była możliwość wskazania więcej niż jednej odpowiedzi).

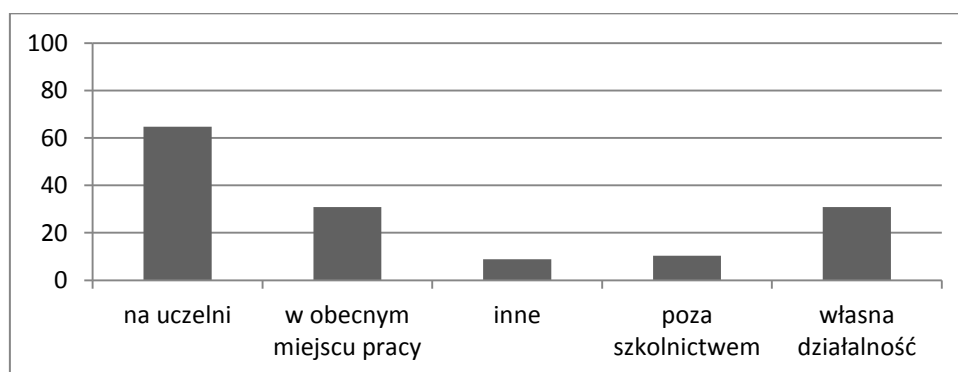
Niemal połowa badanych uczestniczy w spotkaniach katedr i/lub zakładów gdzie omawiane są sposób prowadzenia zajęć, dobór podręczników, tworzenie sylabusów. Co trzecia osoba nie uczestniczy w tego typu spotkaniach, natomiast 17% nie mam możliwości uczestniczenia w takich spotkaniach, ponieważ nie są one organizowane.

Rysunek 15 Uczestnictwo w konsultacjach dotyczących treści prowadzonych przez doktorantów zajęć dydaktycznych.

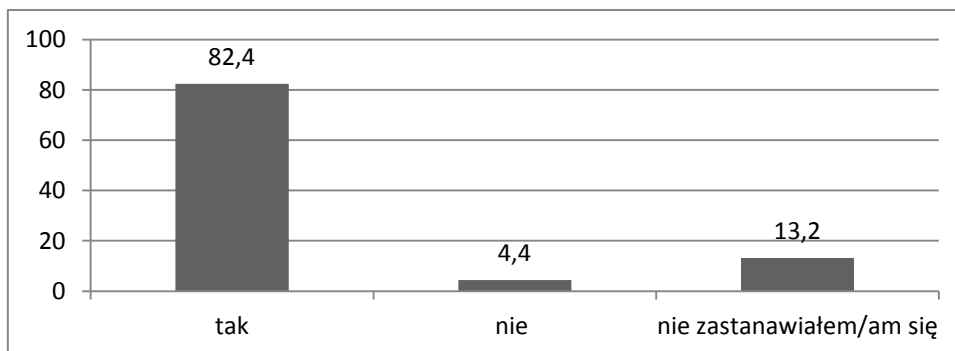
7. Aktywność naukowo-badawcza doktorantów

Nieco mniej niż połowa doktorantów doświadczenie w pracy badawczej zdobyła już na studiach magisterskich. Większość z nich jako przyszłe miejsce pracy wskazuje uczelnię, jednak istotny jest odsetek osób planujących pracę w innych miejscach niż uczelnia. Należy zatem zapewniać jak najlepsze warunki rozwoju warsztatu badawczego doktorantów, nie zapominając przy tym o osobach, które planują np. prowadzenia własnej działalności gospodarczej i kształtowaniu kompetencji w tym zakresie.

Rysunek 16 Planowane miejsce zatrudnienia

Zdecydowana większość doktorantów podejmowało lub planuje podjąć dodatkowe formy kształcenia w trakcie studiów doktoranckich. Nieco więcej niż co dziesiąta osoba nie podjęła jeszcze decyzji w tym zakresie natomiast, natomiast jedynie 4,4 % nie bierze pod uwagę takich dodatkowych działań w zakresie podnoszenia kwalifikacji.

Rysunek 17 Dodatkowa formy kształcenia podejmowane w trakcie studiów

Świadczy to o dużym stopniu aspiracji doktorantów w zakresie kształtowania kompetencji wykraczających poza te, przewidziane w programie kształcenia. W tabeli zawarto wskazane obszary dodatkowego kształcenia wskazywanego przez doktorantów.

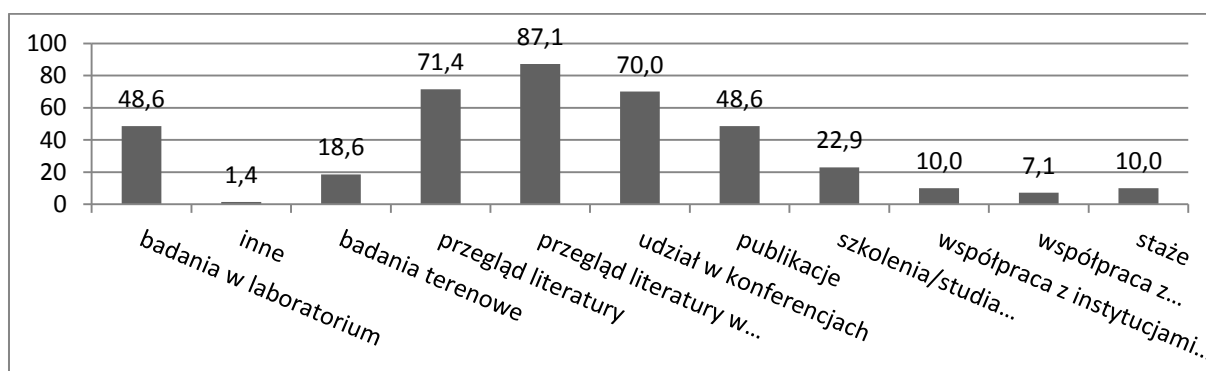
Tabela 2 Kierunki dodatkowego kształcenia doktorantów

	Liczba
chirurgia wewnętrzna/interna	1
statystyka w medycynie	1
real-time, analityka medyczna	1
z zakresu pielęgniarstwa psychiatrycznego, kurs RTZ	1
zarządzanie w służbie zdrowia, pielęgniarstwo operacyjne	1
analityka medyczna	2
oligofrenopedagogiki	1
epidemiologia	1
kursy językowe	1
ortopedia i traumatologii rozwoju ludzi	1
metod molekularnych, analityka medyczna	1
kursy stomatologiczne	1
choroby wewnętrzne	1
okulistyka	1
ortopedia	1
PNF,	1
okulistyka	1
spin off - spin out, neurologia	1
diagnostyka laboratoryjna	2
specjalizacyjne	1
j. migowy	1

Działania na rzecz własnej pracy doktorskiej dotyczą przede wszystkim przeglądu literatury, zarówno w formie tradycyjnej jak i w Internecie, oraz udziału w konferencjach. Średnia liczba wygłoszonych przez doktorantów referatów na krajowych konferencjach naukowych wyniosła **1,5**.

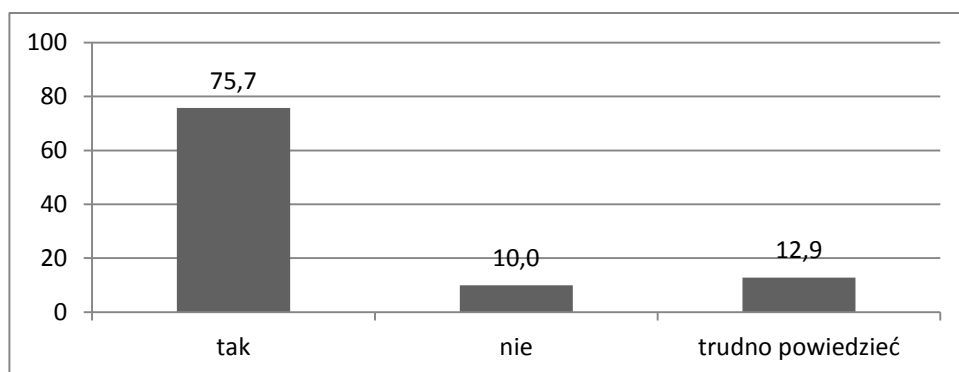
Niższa jest natomiast średnia liczba wygłoszonych referatów na konferencjach międzynarodowych (**0,59**). Nieco ponad połowa badanych brała udział w organizowaniu konferencji w ciągu ostatniego roku. Średnio osoby, które wskazały taką odpowiedź uczestniczyły w organizacji nieco ponad dwóch konferencji (**śr=2,23**).

Niemal połowa doktorantów prowadzi badania w laboratorium oraz publikuje własne teksty. Publikacje w większym stopniu dotyczą czasopism krajowych (średnio **2,5** publikacji w ciągu roku), w mniejszym stopniu natomiast czasopism zagranicznych (średnio **0,65** w ciągu roku). Dość duży jest odsetek osób dokształcających się poprzez uczestnictwo w szkoleniach oraz studiach podyplomowych oraz badaniach terenowych. Niewielki odsetek współpracuje w tym celu z instytucjami badawczymi oraz przedsiębiorcami.

Rysunek 18 Działania na rzecz pracy doktorskiej

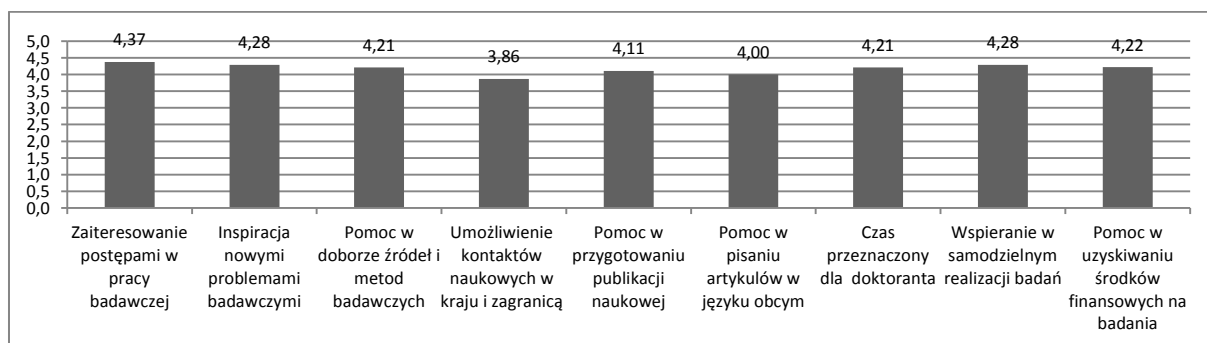
Ponad połowa badanych doktorantów (**52%**) w trakcie studiów doktoranckich aplikowała o grant badawczy. Najczęściej wskazywano takie źródła jak: NCBiR, NCN preludeum, stypendium dla Młodych Badaczy, Fundacja Plpharma, Fundacja Klonenberga, Nutriicia. Natomiast **47%** badanych aplikowało o dotację projakościową. Osoby, które nie podejmowały starań w tym zakresie tłumaczą ten fakt głównie tym, że nie spełniły kryteriów formalnych takich jak wymagana wysokość średniej z ocen oraz dorobek naukowy. Ważne jest to, że pojawiały się argumenty dotyczące braku informacji w zakresie możliwości pozyskania wsparcia finansowego. Należałoby zatem podjąć dodatkowe działania informacyjno-doradcze w zakresie możliwości uzyskiwania środków dla doktorantów pomimo tego, że większość doktorantów uważa, że otrzymuje informacje dotyczące form wspierania finansowego działalności naukowo badawczej. Co dziesiąta osoba wskazuje jednak, że nie otrzymuje takich informacji a blisko **13%** wskazało odpowiedź trudno powiedzieć, co również świadczy o niewystarczającym poinformowaniu w tym zakresie. Najczęściej studenci szukając informacji korzystają ze stron internetowych UM w Lublinie, forum doktoranci.pl oraz informacji od przekazywanych od innych studentów.

Rysunek 19 Czy otrzymujesz wiedzę na temat form wspierania działalności naukowej np. pozyskiwania środków finansowych na badania, organizowania konferencji

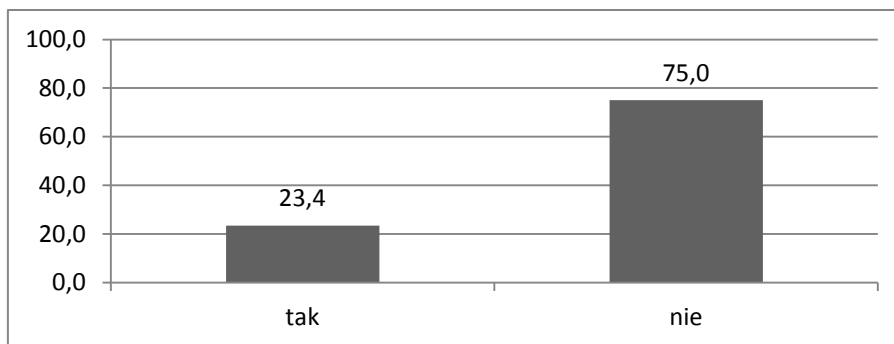
8. Ocena promotora

Oceniając współpracę z opiekunem naukowym doktoranci posłużyli się pięciostopniową skalą, gdzie jeden oznaczało zupełne niezadowolenie a pięć najwyższe stopień zadowoleni. Ogólna ocena ze wszystkich aspektów wyniosła ($\bar{x}=4,17$). Średnie oceny poszczególnych aspektów współpracy w większości przekraczały wartość 4. Jedynym aspektem ocenionym niżej była pomoc w nawiązywaniu kontaktów naukowych w kraju i za granicą, natomiast na 4 oceniono pomoc w pisaniu artykułów w języku obcym i były to dwa najniżej ocenione aspekty współpracy z promotorem.

Rysunek 20 Ocena poszczególnych aspektów współpracy z opiekunem naukowym

W większości doktoranci mają jasno określone obowiązki przez opiekunów naukowych (**74,2%**). Jednak co czwarta osoba uważa, że obowiązki nie zostały jasno sprecyzowane. W większości przypadków zadania studentów nie wykraczają poza wcześniej ustalone, jednak niemal co czwarta osoba przyznaje, że takie polecenia otrzymuje.

Rysunek 21 Czy dostaje polecenia wykraczające poza określone obowiązki

9. Wnioski i rekomendacje

Proces kształcenia na UM w Lublinie jest pozytywnie oceniany przez doktorantów. Zdecydowana większość wskazuje, że studia przygotowują do pracy naukowej oraz dydaktycznej w wystarczającym stopniu. Uczelnia zapewnia również niezbędne wyposażenie niezbędne do prowadzenia badań oraz realizacji zajęć. W mniejszym stopniu doktoranci są zadowoleni ze stopnia, w jakim studia przygotowują do egzaminu przewidzianego w ramach obrony pracy doktorskiej. Należy zatem zwrócić uwagę, by treści kształcenia w większym stopniu odpowiadały indywidualnym potrzebom naukowym doktorantów. Możliwym rozwiązaniem jest uelastycznienie programu kształcenia poprzez zwiększenie ilości przedmiotów możliwych do wyboru.

Relatywnie nisko oceniono aspekty kształcenia w zakresie kompetencji dotyczących współpracy z przedsiębiorcami, prowadzenia własnej działalności gospodarczej oraz współpracy z zagranicznymi ośrodkami badawczymi. Należy zatem podjąć działania, mające na celu zwiększenie mobilności studentów oraz zakresu ich współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym. Szczególnie ważne jest zapewnienie wsparcia w kontaktach z zewnętrznymi ośrodkami badawczymi.

Organizacja studiów III stopnia została oceniona średnio na 3,7 (ocena na pięciostopniowej skali). Wysoko oceniono obsługę administracyjną oraz warunki lokalowe. Nieco niżej realizację zajęć zgodnie z planem, natomiast najniżej oceniono przydatność zajęć z punktu widzenia pracy badawczej oraz ich wymiar praktyczny. Poprawa tych aspektów jest szczególnie istotna dlatego, że większość badanych jako planowane miejsce przyszłego zatrudnienia wskazuje Uczelnię.

Wysoko oceniane są jednostki zaangażowane w proces kształcenia takie jak: opiekunowie naukowcy oraz kierownicy studiów doktoranckich. Niżej oceniane jest funkcjonowanie rady doktorantów. W współpracy z promotorem najbardziej doceniono inspirowanie problemami badawczymi, wsparcie w zakresie prowadzonych badań oraz zainteresowanie postępami w przygotowywaniu pracy. Najniżej oceniono natomiast wsparcie w zakresie nawiązywania kontaktów z zagranicznymi ośrodkami badawczymi oraz pomoc w pisaniu artykułów w języku obcym. Poprawa współpracy w tym zakresie wydają się istotna, gdyż doktoranci stosunkowo nisko oceniają swoje przygotowanie do współpracy z zagranicznymi uczelniami a także stosunkowo niski jest odsetek artykułów publikowanych w zagranicznych czasopiśmiech.

Średnio w ciągu roku poprzedzającego badanie doktoranci publikowali w periodykach krajowych **2,5** referatu, natomiast w obcojęzycznych **0,65**. W konferencjach krajowych doktoranci wygłosili w ciągu ostatniego roku średnio **1,5** referatu natomiast na konferencjach zagranicznych **0,59**. Nieco ponad połowa brała udział w organizacji konferencji naukowej. Poza działalności związanej z przygotowaniem pracy doktorskiej oraz zajęciami przewidzianymi w ramach programu kształcenia niemal wszyscy doktoranci planują podjęcie dodatkowych szkoleń podnoszących kwalifikacje.

Ponad połowa badanych starała się o przyznanie grantu badawczego oraz dotację projakościową. Warto zwrócić jednak uwagę, że istotny odsetek badanych nie posiadał wiedzy na temat możliwości pozyskania wsparcia finansowego, co może sugerować zwiększenie działań informacyjnych w tym zakresie skierowanych do doktorantów.

Większość doktorantów przygotowując się do prowadzenia zajęć dydaktycznych konsultuje ich treści z pracownikami naukowymi. Niewielki jest odsetek osób spontanicznie realizujących zajęcia jednak ważne jest fakt, że 17 % badanych wskazało na brak organizowanych spotkań, podczas których można omówić sposób prowadzenia zajęć, dobór podręczników i tworzenie sylabusów. Należy zatem umożliwić studentom takie spotkania, by jak najlepiej przygotować ich do pracy dydaktycznej.